HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הלויני כור חטין ואני אתן לך לגורן אסור. דמייסינן שמא תמייקר אע"פ שאז אין רגיל להתייקר:

ולית הלכתא כוותיה. וגרסה דהשתא קי"ל כר' יצחק דאפילו שאין לו אלא סאה לוה הימנו כמה כורין דברייתא דרבי חייא מסייע ליה וריב"ן פי' דביחד אין יכול להלות אלא כמו שיש לו וזה אחר זה דוקא שרי ומיהו בהא מודה ריב"ן דאפילו יתן לו ביחד ויאמר קני בזה אחר זה שרי דבדבר לא מסתמא שופך ביחד ושרי כמה טיפין ומיהו גרסה דאין צריך לדקדק אלא לוקח הרבה בבת אחת לרבי יצחק דאותה טיפה יכול להיות כנגד כל טיפה וטיפה: **בני** חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה כו'. פי' מתוך שמקפידין באין לידי כך דתנן בפרק אין לדין (בילה כט. ושם) אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה פירוש שלא יזכור לו שום מדה וקפידותן גורמת להם להזכיר כדי שיהא מבורר יפה מה שמתחייב לזה וכן משקל תנן (שם כח.) אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר והם מתוך שמקפידין שוקלים במאזנים אי נמי אפי' ביד אסור להם לשקול כמו במאזנים לפי שמדקדקים הרבה אע"ג דשרי התם בטבא שאין אומן כשאינו מקפיד וכן אסור להם לומר מלא לי כלי זה אפילו בלא הזכרת מדה וכן משמע מתוך פירש"י במסכת שבת בפרק שואל (דף קמט. ושם) בני חבורה שמדקדקין זה על זה שאמר אחד לחבירו מנה שלקחת גדולה תן לי כמותה והוא שוקלה בידו: **משום** מנין. פר"ח אם היו אגוזים ושקדים ודומה להם ואמר לקחת עשרים אגוזים גם אני אקח עשרים או אמר בשעה שנוטלה המתן עד שאשקול הימנה ועד שאמדוד אורך הדגים והקישואים ואמנה הבילים והאגוזים והשקדים שאתה נוטל שאטול גם אני במשקלם ובמדתם ומינינם משמע שר"ל אע"ג דשרי לומר לחנווני הרגיל אצלו תן לי עשרים אגוזים זהו לפי שאין משמע שם שתהא שום קפידא על המנין אלא שמודיעו שכל כך הוא

וקונך לו דמים. כך וכך דמים כשער של עכשיו אתן לך וקאמר תנא דאם החזו נוטל חטין. והיינו דפרכינן והלא קנך וכי החזו נמי יטול דמים שקנך דהא כמו אחפיה זוזי הוא: **מתני' אבל אומר הלויני עד שיבא בני.** דכיון דיש לו שפיר דמי דהא סאה דלאו דרבנן הוא דלאו דאורייתא וכי יש לו לא גזור: **גמ' כמה כורין.** דכל חדא וחדא אמרינן זו תהא תחתיה שהרי אינה קנויה למלוה ובידו לאוכלה ולמוכרה ונמצאת אותה שלוה [1] מזקקת על פירות שבשוק וזו פנויה לגוות עליה וכשלוה כל אחת ואחת לוה בהיתר דהא אילו לוה סאה אחת ואכלה ואכל גם הראשונה הוא אל כשלוה בהיתר לוה יש לם חטין הכא נמי כשלוה בהיתר לוה כל סאה וסאה שהרי זו עומדת: **לוין.** ככרות שתם בלא קנילת דמים שלא החמירו לדקדק באיסור סאה בסאה כל כך: **בני חבורה.** הולכין בדרך או יושבין בבית אחד איש לשעודת עצמו: **המקפידים זה על זה.** שאין מוחלין על דבר מועט ומקפידין להלוות זה את זה במדה במשקל ובמנין: **עוברין.** בשבתות וימים טובים: **משום לוין ופורעים.** דתנן במסכת שבת (דף קמח.) ובלבד שלא יאמר לו הלויני והתם מפרש טעמא שמא יכתוב: **ואריך.** ושפיר דמי דמתנה בעלמא הוא ולא רבית. אריך טוב ודומה לו בספר עזרא (ד) וערות מלכא לא אריך לגא למחזי ופירושו גנות המלך לא יפה לנו לראות: **להטעימן.** שידעו כמה מלטער ומיגר הנותנו ויבינו כמה עושו גדול: **למסרך.** להרגיל שיחמוד לבם השכר: **מתני' נכש עמי.** היום ואני אנכש עמך למחר: **נכוש.** שרקלי"ר בלע"ז: **עדור.** חפור: **אבל לא יאמר לו נכש עמי היום ואעדור עמך לזמן פלוני.** פעמים שזו קשה מזו ויש כאן אגר נטר ליה בשכר שממתין לו על שכר פעולתו עד אותו זמן הוא מקבל עליו מלאכה שהיא קשה מזו:

כל

עמי ואעדור עמך ולא יאמר לו נכש עמי ואעדור עמך עדור עמי ואנכש עמך

כל

[1] א"הלויני כור חטין וקוצץ לו דמים הוזלו נותן לו חטים הוקרו נותן דמיהם והלא קצץ אמר רב ששת הכי קאמר ב"אם לא קצץ הוזלו נוטל חטיו הוקרו נותן דמיהם: **מתני'** ג"לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חטין ואני אתן לך לגורן ד"אבל אומר לו ה)הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח והלל אוסר ו)וכן היה הלל אומר ה"לא תלוה אשה ככר לחברתה עד ז)שתעשיה דמים שמא יוקרו חטין ונמצאו באות לידי רבית: **גמ'** אמר רב הונא יש לו סאה לוה סאה סאתים לוה סאתים ר' יצחק אומר ח"אפי' יש לו סאה לוה עליה כמה כורין תני ר' חייא לסיועיה לרבי יצחק טיפת יין אין לו טיפת שמן אין לו הא יש לו לוה עליה כמה טיפין: והלל אוסר: אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כדברי הלל ולית הלכתא כוותיה: וכן היה הלל אומר לא תלוה אשה [וכו']: אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי הלל אבל חכמים אומרים ט"לוים סתם ופורעים סתם י)ואמר רב יהודה אמר שמואל י"בני חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לוין ופורעין בי"ט וכדברי הלל אף משום רבית ואמר רב יהודה אמר שמואל י"תלמידי חכמים מותרים ללוות זה מזה ברבית מאי טעמא מידע ידעי דרבית אסורה ומתנה הוא דיהבו אהדדי א"ל שמואל לאבוה בר איהי הלויני מאה פלפלין במאה ועשרין פלפלין ואריך י)אמר רב יהודה אמר רב מותר לו לאדם להלוות בניו ובני ביתו ברבית כדי להטעימן טעם רבית י"ולאו מילתא היא משום דאתי למסרך: **מתני'** י"אומר אדם לחבירו נכש עמי ואנכש עמך עדור עמי ואעדור עמך ולא יאמר לו נכש עמי ואעדור עמך עדור עמי ואנכש עמך

ריך אבל כשאמר נקחת כ' גם אני אטול כ' מראה שמדקדק ומקפיד על המנין והוי עובדא דמול כעין משא ומתן ואי נמי שרי בכי האי גוונא נעמיד כגון שאמר ליה המתן עד שאמנה לך האגוזים שאתה נוטל ואטול גם אני כמניינם וכן כעין זה במדה ובמשקל אסור ועוד מפרש בה"ג איסור מנין בענין אחר בהלכות י"ט הולך אדם אצל רועה הרגיל וכו' ברייתא בס"פ אין לדין (בילה כט.) עד ואמר תן לי עשרים ביצים ועשרים אגוזים שכן דרך בעה"ב להיות מונה בתוך ביתו עשרה אפרסקין כ' רמונים ובלבד שלא יזכיר לו סכום מנין רשב"א אומר ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח סכום מנין דכי הוה נקיט מנין מייניה שיתין והשתא נקיט מייניה ארבעים לא ליתא ליה מלי להו מאה וגראה דהטעם כיון שבא לדקדק בגמלוס החשבון אסור שאין זה כדרך בעה"ב כי אין רגיל לדקדק בגמלוס החשבונות כעין זה וחומרא גדולה היא וגראה דדוקא כשנותנין ק' אגוזים בפרוטה אז אסור דאי חשבון של ק' לא שייך לגמלוס דמיס אין גראה שיהא אסור וסכום מקח פי' בה"ג כי הוה נקיט מייניה חמשה דנקי והשתא נקיט מייניה בדנקי לא ליתא ליה מלא לי בדינר וגראה שלא פי' כן בשביל שיהא מותר אם לקח הימנו שוה דינר ביחד לומר הרי יש דינר ולא יאסור אלא דוקא שמדקדק לגמלס במילוי הדינר דפשיטא דהא נמי אסור ומה שפי' כן בה"ג דשמא היה פשוט זה יותר לאסור שמזכיר סכום המקח שלוקח עכשיו [1] ור"ח גרס במסכת בילה סכום מקח במילתיה דת"ק סכום מנין במילתיה דרשב"א אבל בתוספתא[2] כתוב כמו בה"ג אבל בספר שלנו כתוב סכום מידה במילתיה דת"ק סכום מקח במילתיה דרשב"א ואין גראה דלפי גרסא זו לא מצינו איסור מנין לא במשנה ולא בברייתא וא"כ מנ"ל לשמואל איסור מנין דקאמר עוברין משום מנין דמשמע שאיסור ידוע לנו כמו מדה ומשקל:

ומשום לוין ופורעין בי"ט. אסור לומר לחבירו לשון הלואה ופריעה אלא יש לו לומר לשון שאלה והזרה והם אינם רוצים לומר כן לשון שאלה משמע דהדר בעייה ומחשב בלבו השואל שאם יזכור לשון שאלה איזקוק להחזיר מיד וי"מ די"ט לא קאי אלא אלווין ופורעין אבל עוברים משום מדה ומשקל ומנין נקט לענין גזל ואי אפשר לומר כן בדפרק שואל (שבת דף קמט.) מייתי לה התם לענין שבת: **וכדברי** הלל אף משום רבית. ודוקא במקפידים (אסרי ב"ה) [אסר הלל] כדאמרינן בני חבורה המקפידים אבל שאין מקפידים שרי אע"ג דבמתני' אייתי בסתם בני אדם סתם בני אדם הם מקפידים ולא מחלי על מה שנתייקר ושוה יותר אלא משום שכר הלואה ורבנן שרו אפי' במקפידין דמחלי על דבר מועט ונותנין שלא בתורת רבית ואפי' לא מחלי איכא למימר דטעמא דרבנן דשרו לפי שלא החמירו באיסור סאה בסאה כ"כ לאסור אפי' ככרות כדפי' בקונטרס לעיל ואין להקשות כיון דסתם בני אדם מקפידין אמאי נקט שמואל בני חבורה המקפידים ולא נקט בסתם בני אדם דנקט בני חבורה שרגילין ללוות זה מזה ואין מזכירים לדקדק כל שעה ועושין בי"ט כמנהגם בחול וגם אין מזכירים לעשות דמים על הככרות כל שעה כשלוים זה מזה לפי שרגילין תמיד ללוות זה מזה ואין יכולין ליזהר אע"פ שפי' לעיל דאפילו ביד אסור לשקול בשר בני חבורה המקפידים ובמסכת בילה (דף כח.) שרי לטבח שאינו אומן התם לא הוי כסתם בני אדם החשובין כמקפידים דאין טבח מקפיד אצל הרגיל ליקח ממנו ואין לפרש דסתם בני אדם כאין מקפידין דמו ומתניתין דאסר הלל נוקי דוקא במקפידים דהא אמרינן בפרק שואל (שבת דף קמט.) וכן אשה שואלת מחבירתה ככרות ובלבד שלא תאמר לה הלויני ופרכינן בגמרא בשבת הוא דאסור הא בחול שפיר דמי ליתא מתניתין דלא כהלל ומאי קושיא ההיא בסתם בני אדם דלא קפדי והלל לא אסר אלא דוקא במקפידין:

מתנה בעלמא קא יהבי אהדדי. גראה דוקא דבר מועט שיודע בלבו שהיה נותן לו בלאו הכי ואפילו מתנה מועטת דוקא בת"ח:

מסורת הש"ס

[1] (לעיל מד: מו.), [2] שבת קמח:, [3] [5"ל שתעשנו יעב"ן], [4] שבת קמט., [5] ג"ז שם:, [6] ל"ל מזקפת, [7] עיין במהרש"ל, [8] [פ"ג דבילה ע"ב],

לעזי רש"י

שרקלי"ר. לנכש.

מוסף רש"י

לא יאמר כו' ואני אתן לך לגורן. שמא יוקרו ויבא לידי רבית (לעיל מד:). עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח. שאלו שבידו נקנין למלוה וכרשותו הוקרו, דרבית שלא בסאה בסאה דרבנן וכי האי גונא לא גזור (שם). המקפידים זה על זה. שאין מוחלים ומוותרין זה לזה (שבת קמט.). ומשום לוין ופורעין ביו"ט. דגזול הוא רבנן שמא יכתוב (שם). מותר לו לאדם להלוות. משלו, בניו ובני ביתו. הסמוכים על שלחנו, דיון להכל משלו אין כאן רבית, כדי להטעימן טעם רבית. שידעו כמה קשה (שבת קמט:).

עין משפט נר מצוה

קסד א ב ג מיי' פ"י מהל' מלוה ולוה הל' ג ד סמג לאוין קלג טוש"ע י"ד סי' קסד סעיף א:

קסה ד מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ב:

קסו ה מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף א בהגה"ה ולא כהלכ:

קסז ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

קסח ז מיי' שם ועיין במ"מ סמג שם טוש"ע שם סעיף א וסעיף ב וע"ש בב"י:

קסט ח מיי' פ"ז מהל' גזילה הל' י סמג לאוין עה [אבל הפוסקים השמיטוהו מטעם שכתב הב"י בא"ח ס"ס תקיז]:

קע ט מיי' פ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ט סמג לאוין קלג טוש"ע י"ד סי' קס סעיף יז:

קעא י מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ח:

קעב כ מיי' פ"ז מהל' מלוה ולוה הל' יא סמג לאוין קלג טוש"ע י"ד סי' קס סעיף ט: